

Proč jsou v ČR nejvyšší účty za elektřinu ve V4?

- CZ24 News | 25. března 2020

ČESKO: Domácnosti v České republice podle maďarského průzkumu platí za elektřinu nejvyšší cenu ze zemí V4. Tiskový mluvčí koncernu ČEZ Roman Gazdík vysvětlil Sputniku, na čem se zakládá cena za elektřinu, jak ji může ovlivnit bezuhlíková iniciativa EU a máme-li se obávat blackoutu.

Průzkum maďarského regulačního úřadu energetických a veřejných služeb (MEKH) o cenách v hlavních městech V4 zjistil, že obyvatel Prahy letos v lednu zaplatil za kilowatthodinu (kWh) v přepočtu 22,15 eurocentu (zhruba 5,50 Kč), kdežto obyvatel Budapešti za ni dal pouze 11,32 eurocentu (2,80 Kč). Ve Varšavě stojí kilowatthodina 18,06 eurocentu a v Bratislavě 17,04 eurocentu.

Pro porovnání jsme se obrátili na statistiky Eurostatu, které uvádí o něco menší rozdíly: v prvním pololetí 2019 cena za elektřinu v ČR činila 0,1748 EUR za kWh, na Slovensku 0,1577, v Polsku 0,1343 a v Maďarsku 0,112 EUR za kWh. Pro vysvětlení cenových rozdílů v zemích Visegrádské skupiny se Sputnik obrátil na tiskového mluvčí skupiny ČEZ **Romana Gazdíka**. Podle odborníka ceny v jednotlivých státech definuje především místní trh.

Vlády (ale ne všechny) energetiku pevně drží

„V Česku je obchodní složka elektřiny určována tržně. Existuje tu zhruba osmdesát aktivních obchodníků, kteří elektřinu prodávají a navzájem si konkurují. Obchodní část ceny elektřiny (v případě domácností to je cca 1/3 ceny) není státem regulována ani nijak korigována. Regulovaná část je určována energetickým regulačním úřadem. Například, v případě podniků je to zhruba naopak a dvě třetiny ceny jsou stanoveny obchodně a jen zhruba třetina regulovaná,“ řekl expert na energetické zdroje.

Podle pana Gazdíka v Evropě je stále řada států, které navzdory snahám EU se trh s elektřinou liberalizovat, do trhu zasahují a ceny pak přestávají být jednoduše srovnatelné. Dodal k tomu také, že rozdílná politika států vůči cenám dělá jejich porovnání náročné: „Děje se to i v rámci V4. Například Polsko vydalo speciální zákon zmrazující ceny elektřiny.“

Koncem roku 2018 polská vláda uzákonila cenu na elektřinu pro domácnosti na úrovni roku 2018. K tomu ČT24 uvedla, že daň z elektřiny klesla o 75 % a distribuční poplatek o 95 %. Rychlé schválení vládní strany *Právo a spravedlnost* tehdy ostře kritizovala místní opozice jako populistický krok.

Kromě Polska tendenci regulovat ceny energií má i Slovensko, tvrdí Gazdík. V sousední zemi koncem minulého roku šlo ovšem o zmrazení ceny na zemní plyn. Premiér SK Peter Pellegrini spolu s vládou schválil regulaci cen státní společnosti SPP do května roku 2020. Návrh předložil tehdejší ministr hospodářství a místopředseda strany Směr-SD Peter Žiga.

Z čeho všeho se skládá účet za elektřinu

Trh s elektřinou v Česku je stále zčásti regulovaný, poznamenal Gazdík a podrobně vysvětlil, z čeho se skládá finální cena na účtu za elektřinu v ČR: „Faktura u domácností je ze dvou třetin tvořena regulovanými poplatky, v případě firemních zákazníků tvoří regulované poplatky zhruba třetinu. Zjednodušeně se dá říct, že jde o poplatky za fungování sítí, kterými elektřina ke spotřebitelům proudí, aby byly sítě udržovány, opravovány a budovány, jsou potřeba neustálé investice.“

Expert v rozhovoru poznamenal, že sítě na velmi vysokém až nízkém napětí jsou v rukou několika distributorů, kdežto **přenosová soustava** na velmi vysokém napětí a zvláště vysokém napětí („největší sloupy“ a „největší dráty“) je přímo v rukou státu.

K regulaci státu v tomto odvětví energetiky Gazdík uvedl, že role státu je odůvodněná a stále významná: „Je to podobně jako dálnice a silnice. Cenu za dálnice a silnice určuje stát, po nich pak jezdí autobusoví dopravci, kteří soutěží o zákazníky. Stejně tak osmdesát dodavatelů elektřiny soutěží o své spotřebitele. Role regulace je však v tomto odvětví stále silná.“

Počasí a elektřina

Neméně významným faktorem nepřímo ovlivňujícím cenu elektřiny v České republice je podle mluvčího ČEZ globální oteplování. Podle slov experta globální oteplování je potvrzeným faktem a je to dáno tím, že průměrné teploty rostou a roste i ppm skleníkových plynů v atmosféře (počet molekul oxidu uhličitého na milion molekul a atomů suchého vzduchu – pozn.red).

Studie The Economic Times uvádí, že globální oteplování v současnosti činí 0,2 °C za desetiletí. Tento ukazatel je dán minulými a trvajících emisemi. V období 1880 až 2012 se průměrná teplota ve světě zvýšila o 0,85 °C, v letech 2006–2015 o 0,87 °C. K největšímu oteplování podle studie došlo v posledních 35 letech, přičemž 16 ze 17 nejteplejších let bylo zaznamenáno od roku 2001.

Podle pana Gazdíka mají klimatické změny přímý vliv především na ceny takzvaných emisních povolenek: *„Klimatické změny samotné ale cenu energií v Česku nezvyšují. Velký vliv na cenu elektřiny má nicméně cena emisních povolenek, které platí uhlé a plynové elektrárny za to, že mohou vyrábět.“*

Připomínáme, že systém emisních povolenek, který má být nástrojem ke snížení emisí uhlíkových plynů, umožňuje svým subjektům (jednotlivým státům) obchodovat s povolenkami v rámci European Union Emission Trading Scheme (EU ETS), jehož součástí je i Česká republika. Evropský systém tak zahrnuje 11 000 zařízení energetického sektoru. Jeho provozovatelé v ČR se řídí zákonem č. 383/2012 Sb. a své emise každoročně vykazují Ministerstvu životního prostředí.

Nákladný přechod na novou energetickou soustavu

Česká republika se v rámci EU zavázala ke společnému plnění plánu o uhlíkové neutralitě do roku 2050. V rozhovoru Roman Gazdík také tuto skutečnost připomněl a uvedl, že Evropa se shodla na větší ochraně životního prostředí s cílem přejít k čistějším bezemisním zdrojům, které nebudou mít negativní vliv na přírodu.

Zde bychom měli připomenout, že Polsko i Česko se již dříve stavily proti tomuto termínu a požadovaly výjimky pro svou energetickou soustavu, ze které nelze jednoduše vyloučit uhelné elektrárny. Premiér Andrej Babiš uvedl, že Česká republika se současně neobejde bez jaderné energetiky.

Již v prosinci minulého roku Babiš informoval o nákladech, které mohou být spojené s tímto záměrem. „Náklady na uhlíkovou neutralitu navíc budou astronomické. Už teď jsme je spočítali na 675 miliard Kč. Chceme, aby to EU zohlednila v příštím rozpočtovém období,“ zdůraznil premiér.

Nákladům spojeným s přechodem na bezuhlíkovou energetiku se věnoval průzkum týmu vědců pod vedením Marka Jacobsona a Marka Delucchi ze Stanfordské univerzity. Studie zkoumala náklady jednotlivých států spojené s přechodem na čistou energetiku s vyloučením jádra a přišla s částkou 2,5 biliónu korun za podmínky, že v tomto případě by Česká republika musela vyrábět 53 % energie pomocí slunečných elektráren a 44 % na základě větrných elektráren. Studie byla kritizována kvůli tomu, že nebrala zřetel na realie jednotlivých států.

Proč je v Německu a Dánsku nejdražší elektřina

V rozhovoru se Sputnikem Gazdík také poznamenal, že přechod z uhelné energetiky na bezuhlíkovou jednoduše něco stojí a nese s sebou samozřejmě náklady.

„Přejít z méně ekologické výroby na ekologičtější s sebou nese samozřejmě zvýšené náklady, které se ale celospolečensky vyplatí. Ceny obnovitelných zdrojů však výrazně klesly. Například výroba v solárních elektrárnách v aukcích je dnes víceméně na úrovni ceny tržní, stejně tak jako cena elektřiny z budoucích offshore větrných parků. Nová technologie je vždy dražší než ta prověřená. Dnes už začínají obnovitelné zdroje nicméně patřit mezi tu „prověřenou“ technologii,“ podotkl Roman Gazdík.

Příkladem tomu mohou být jiné státy EU. Nejvyšší ceny elektřiny v domácnostech mají Dánsko a Německo. Novinář Julian Wettengel ve svém příspěvku pro portál [cleanenergywire.org](https://www.cleanenergywire.org) tvrdí, že ceny v Německu vyplývají ze zavedení obnovitelných zdrojů energie. Zatímco v posledních letech průměrné velkoobchodní ceny elektřiny klesaly, příplatky, daně a poplatky za rozvod elektřiny zvyšují účet německých soukromých domácností a malých podniků. Sputnik proto zajímalo, zda ČR může v tomto ohledu následovat cestu Německa.

V odpovědi k naší otázce expert na energetiku uvedl porovnání s automobilovým průmyslem: „Je to jako v případě jakéhokoli jiného průmyslu. Bezpečnostní pásy dlouho nebyly součástí automobilů a jednalo se o dodatečný náklad, ten dnes už ale nikdo nezpochybňuje, protože má *celospolečenský přínos*.“

Strategie ČR pro případ black-outu

Nakonec jsme se zajímali o připravenost elektrické soustavy České republiky na případ krizových situací. Mgr. **Hana Klímová**, mluvčí ČEPS, který působí na území České republiky jako výhradní provozovatel přenosové soustavy, nás odkázala na online informace o prevenci a řešení havarijních stavů. Přední národní poskytovatel elektrické soustavy má havarijní plány zaměřené na obranu proti vzniku a šíření poruch a plán obnovy pro případ rozsáhlých poruch typu blackout.

Česká republika se nepotkala s podobnou krizovou situací. Největší blackout se v roce 2019 přihodil v Jižní Americe, kdy se téměř 50 milionů lidí v Argentině a Uruguayi ocitlo bez elektrického proudu. Tento stav v obou státech zvládli vyřešit za 13 hodin. Co se týče sousedních s Českem států, například Německo a Rakousko jsou více ohroženy blackoutem kvůli přechodu na obnovitelné zdroje energie a s tím souvisejícími nestabilními dodávkami elektřiny, uvádí rakouský deník Der Standard.

„Čelili jsme velmi obtížné situaci během zimy, kvůli nízkým teplotám a unikátnímu stavu, kdy muselo

být z bezpečnostních důvodů odpojeno několik jaderných bloků ve Francii a Belgii. A také nyní čelíme těžkým časům, protože jsou vodní stavy extrémně nízké a k tomu panuje v některých případech bezvětrí," řekla rakouskému deníku ředitelka firmy Austrian Power Grid (APG) Ulrike Baumgartner-Gabitzerová před třemi lety.

Připravenost přenosové soustavy k rozsáhlému výpadku elektrické energie pro Sputnik potvrdil i mluvčí ČEZu Roman Gazdík: „Česká distribuční síť a přenosová soustava jsou dostatečně robustní. Blackout znamená, že velká část soustavy nebo celá soustava je bez napětí. Opatření, která se využívají, aby se takovým situacím předcházelo, jsou například takzvaný ‚redispečink‘ (snížení nebo zvýšení výkonu elektráren dle potřeby) nebo například využití transformátorů příčné regulace.“

Podle tiskové zprávy ČEZu jsou v České republice pro případ blackoutu připraveny čtyři elektrárny. Pokud tato situace nastane, použije se metoda „startu ze tmy“ neboli blackstart, kterou může zajistit elektrárna Dlouhé stráně pomocí spojení s elektrárnou Chvaletice 172kilomentrovým vedením. Kromě Dlouhých stránek start ze tmy mohou zajistit vodní elektrárny Dalešice, Kamýk s Orlíkem, Lipno nebo Hněvkovice.